

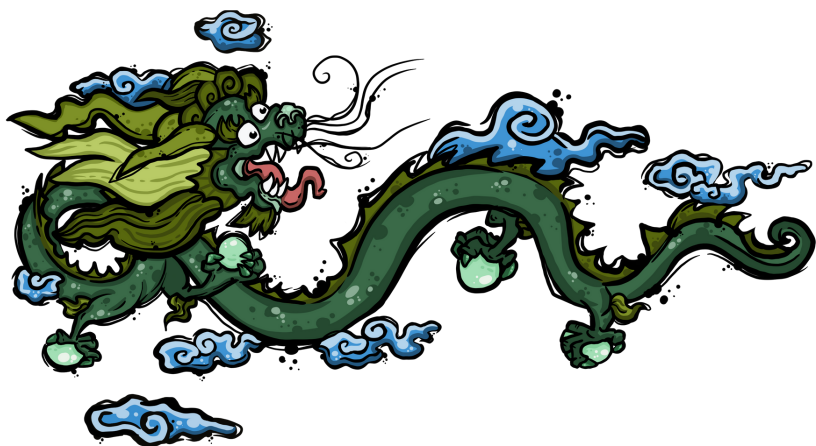
Krátký průvodce

BHÚTÁNEM

Co byste určitě měli vědět
o cestování
do Království hřmícího draka.

- 8 důvodů proč Bhútán navštívit
- 7 detailních rad jak na to
(kdy, kam, s kým, s čím...)

Část první: Proč stojí Bhútán za návštěvu?

1. Autentičnost

Bhútán je svérázný a staví na tom

Země se turistům otevřela teprve v roce 1974 a až v roce 1999 byla spuštěna televize, o rok později internet. Díky této dlouhodobé izolaci není Bhútán tolik ovlivněn vnějším světem.

V dnešní době je turistům přizpůsobený, takže budete spát v čistých a stylových hotelích, v restauracích se přihlásíte k wifi, váš průvodce bude mít smartphone a na vysokohorském treku se vám dostane nadstandardní péče v podobě koní a kuchařů. I tak si ale země zachovává svou autentičnost. Když se tedy podíváte dál a hlouběji, odhalíte skutečný Bhútán.

Thimphu je jediné hlavní město na světě, kde nenajdete **žádný semafor**. Jednu větší křižovatku řídí policista, jehož pohyby připomínají spíš taneční pantomimu.

Billboardy nejsou v zemi povolené, aby ji nehydily. A když už nějakou plochu připomínající billboard uvidíte, budou na ní nejspíš zobrazeni členové místní vážené královské rodiny.

Současný pátý král a královna na "billboardu"

Obyvatelé oblékají s hrdostí své kroje. Pro ženy je to dlouhá barevná **kira** a pro muže županu se podobající **gho**.

Látky stále ve většině případů ženy ručně tkají na stavech. Některé vesnice se mohou chlubit svými tkadlenami, které si řemeslo předávají z generace na generaci.

Když obléknete jejich kroj, máte k sobě rázem blíž.

Ráno Bhútánci zapalují vonné tyčinky nebo svazky bylinek jako obětiny duchovním bytostem a nalévají vodu do sedmi misek na oltáři pro uctění Buddha. Bylinky se používají také v tradiční medicíně, Bhútánu se tedy přezdívá i **Země léčivých bylin**.

V horách pasou tamní lidé **jaky** a z jejich mléka vyrábí **sýr čogo**, který se suší a navléká na šňůrky. Ty pak visí v obchůdkách podél cesty jako náhrdelníky a slouží jako pokrm vhodný pro poutníky i pro pastevce jaků.

Muži ručně vyřezávají trámy domů. Stavby mají typickou architekturu a všechny do jedné zdobí **posvátné symboly**.

Žádná budova, ani ta moderní, **nemůže být vyšší než pět poschodí**. Je to stanoveno jednak z bezpečnostních důvodů kvůli občasným zemětřesením a také aby nezastínila krásné historické budovy.

Zdobení domů

Při návštěvě domácnosti vám místní ihned nabídnou **ara**, fermentovaný rýžový nápoj. Nestačíte dřevěný kalíšek ani dopít a už vám dolévají další.

Himálajská viagra - tak přezdívají zajímavý přírodní úkaz - parazitickou houbu, která vyrostle z hlavy larvy hmyzu žijící pod zemí. Známa je v tradiční čínské medicíně jako **cordyceps**.

Cordyceps

V zemi platil až do června 2021 **přísný zákaz dovozu a prodeje tabákových výrobků**. Bohužel kvůli vzrůstajícímu nelegálnímu obchodu mezi Indií, byl zákaz zrušen. Zakázaná je nadále produkce tabáku a výroba produktů, tak i kouření na veřejných místech je zakázáno.

Bhútánci mají ale i jiný nezdravý zvyk. Žvýkají *domu* – ořech areka zabalený do betelového listu s vápennou pastou. Jedná se o prastarý zvyk, který ale bohužel není příliš zdravý.

Červené skvrny na zemi, které uvidíte téměř všude, jsou plivance po dlouhém přežvykování všech zmíněných ingrediencí, které spolu takto reagují.

Doma prý stimuluje mysl, zahřívá tělo a osvěžuje dech. Minimálně to poslední je rozhodně věc názoru.

2. Bez masové turistiky Drahý, ale naprosto unikátní

Bhután razí teorii „*low volume, high value*“, což v překladu znamená „malý objem (turistů), vysoká hodnota (pobytu)“. Tím se snaží ochránit svou jedinečnou kulturu, využít své unikátnosti a získané prostředky smysluplně využít.

Díky **povinné turistické taxě**, která činí **250 USD na osobu a den** (mimo hlavní sezónu je to 200 USD/den), zůstává země nedostupná pro hromadnou nízkonákladovou turistiku. Každý z nás už asi viděl turismem pokřivený naturel krásného, avšak hromadně navštěvovaného místa.

Sumu za celý pobyt zaplatíte na účet Výboru pro turistiku ještě před příjezdem na území Bhútánu. **65 USD** z této částky pak míří přímo do **královské pokladnice**. Z ní se hradí výstavba cest, nemocnic, škol a tak dále. Zdravotnictví a školství je v Bhútánu pro všechny obyvatele zdarma. Tento tzv. „královský“ poplatek už neplatíte po čtrnáctém dni pobytu.

Výhled z hotelového pokoje na Paro dzong

Po odečtení královského poplatku od denní taxy 250 USD zbývá 185 USD. Tyto prostředky uvolní výbor místní cestovní kanceláři, u které jste si zájezd objednali a bude z ní hrazen **veškerý váš servis**:

- **plná penze** (vynikající jídlo třikrát denně a malé svačinky)
- **ubytování** v minimálně tříhvězdičkových hotelech (předčí kvalitou ty nepálské)
- **anglicky mluvícího školeného bhútánského průvodce**, který je vám k dispozici 24 hodin denně
- **řidiče**
- pohodlné **vozidlo** podle velikosti skupiny
- **vstupy do památek**
- pokud jdete **na trek**, cena zahrnuje i kuchaře, koňáky, koně, kteří nesou batohy a veškeré kempovací vybavení (včetně stanů, matrací na spaní a potřeb na vaření). Což rozhodně za tuto sumu stojí.

Trek v bhútánském Himálaji

3. Jídlo

Bhútánské pikantnosti

Bhútánci říkají, že jejich nejoblíbenější zeleninou je **chilli**. Není se pak čemu divit, že národním jídlem je **ema datsi** (ema = chilli, datsi = sýr), chilli papričky vařené v sýrové omáčce. Poté už se jenom obměňují ingredience:

- *kewa datsi* – brambory s chilli
- *shamu datsi* – houby s chilli
- *shakam datsi* – sušené hovězí s chilli

- taštičky *momo* nebo pohankové *hoentey* plněné zeleninou nebo masem s chilli omáčkou *ezay*
- pohankové nudle *puta* jsou také ochucené rozdrceným sušeným chilli

Starbucks a McDonald's sem našťestí ještě nedorazil (CocaCola už ano).

Pohankové taštičky hoentey plněné zeleninou s chilli omáčkou ezay

4. Náboženství jako styl života

Kláštery, kde to stále žije

Národní náboženství - **tantrický buddhismus** - protkává veškerý život odehrávající se od malé svatyně v každé buddhistické domácnosti až po tisícileté kláštery. Mírumilovný způsob života, přirozené uctívání božstev a soucit s živoucími bytostmi člověka tak nějak zklidní.

Starobylé **kláštery** stále žijí, jako tomu bylo i v dávných dobách. Mniši vždy brzy ráno vstanou na meditaci, během rituálů odříkávají posvátné texty, leští podlahy chrámů, žehnají příchozím, pěstují zeleninu, vyrábějí tormy, tancují rituální (čamové) tance na slavnostech a vychovávají mladší generaci i sirotky.

Nejznámějším, nejnavštěvovanějším, nejfotogeničtějším a nejposvátnějším z klášterů je **Tygří hnízdo – Taktsang**. Sem prý kdysi přiletěl velectěný buddhistický učitel Guru Rimpoče (Padmasambava) na tygřici a meditoval v jeskyni, aby pokořil démony, kteří sužovali místní kraj a bránili šíření buddhismu.

Klášteř Taktsang - Tygří hnízdo - ikona Bhúťánu

Punakha, bývalé hlavní město, leží na soutoku mužské (Po Ču) a ženské (Mo Ču) řeky. Název dzongu (klášterní pevnosti) v překladu znamená Chrám velikého štěstí a konají se zde korunovace a královské svatby. Nástěnné malby v jeho chrámové části vás provedou celým životem Buddhy.

Klášteř Punakha - místo korunovace kráľů

5. Neobvyklé cesty k osvícení

Země posvátných penisů

Tibetský láma Drukpa Kunley, známý také jako **Božský blázen** nebo Bláznivý světec, šířil buddhismus velmi netradičním způsobem, tedy pomocí tance, zpěvu, alkoholu a posvátného sexu, kterým je možné dojít k osvícení. Díky tomu mohl toto učení chápat i prostý lid.

Obyčejně vypadající ale velmi mocný - Chrám plodnosti

Drukpovi je zasvěcený chrám Chimi Lhakang zvaný také **Chrám plodnosti**. Jezdí se sem modlit bezdětné ženy a páry nejen z Bhútánu, ale z celého světa. Kunleyho falus alias „hromoklín moudrosti“ se stal symbolem štěstí, plodnosti a ochrany před okem ďábla, proto ho uvidíte namalovaný na zdech domů, viset ze střech, trčet nad vchodovými dveřmi i stát v poli na ochranu úrody. Necháte se požehnat i vy?

6. Hory a vysokohorské trekky

Pohledy pro bohy, komfort pro krále

Bhútán se pyšní **nejvyšší neslezenou horou světa – Gankhar Puensum** (7570 m. n. m.). Ne, že by nebylo možné ji zdolat kvůli náročnosti, ale lid poprosil krále, aby zakázal vystupovat na posvátné hory, sídla ochranných božstev. Král lidu vyhověl a na žádnou horu nad 6000 m. n. m. se od té doby vystupovat nesmí.

Nicméně Bhútán má mnoho nádherných vysokohorských treků vedoucích v blízkosti himalájských obrů. Trekky si užíváte jako turisté s plným servisem. Vybavení nesou koníci, o které pečují koňáci. O vaše plná břicha se zase starají kuchaři. Spíte ve stanech s matracemi.

I když nejste vyznavači tohoto komfortu, vždy si můžete říct, že dáváte práci místním a z vydělaných peněz nakrmíte jejich rodinu. A pokud se treků obáváte, právě tento nadstandardní servis vám přidá na síle a výdrž.

Snowman trek je jeden z nejnáročnějších treků světa. Měsíc trvající pochod vede přes 11 sedel ve výšce nad 4000 m.n.m. z niž jsou 4 sedla nad 5000 m.n.m.

Pokud si na takovýto trek netroufáte, ale přesto byste se chtěli podívat někam výš a kochat se panoramaty, Země draka nabízí množství variant od nenáročného dvoudenního Bumdrak treku nad Tygří hnízdo až po šestidenní **trek pod posvátnou horou Džomolhari**.

Jezero Tso phu - z treku kolem hory Džomolhari

7. Zábava po bhútánsku

Tšecu jsou buddhistické festivaly, kde se tancují tzv. **čamové tance**, spirituální tance mnichů, často v maskách zvířat a mýtických bytostí. Tyto události trvají několik dní a věří se, že už jejich pouhým sledováním člověk získává pro svůj život zásluhy. Bhútánci považují **tšecu** za velmi důležité, sjíždějí se na ně z celé země.

Bhútánci moc rádi zpívají. Nejenom doma, na ulici, na treku, na poli, ale i v barech. Budete mile překvapeni velmi oblíbeným **karaoke**, domácí tvorbou v podání živých vystoupení hudebních skupin i moderní hudbou na diskotéce.

Drayang je druh show, kde zaplatíte určitý obnos dívce, chlapci nebo skupině a oni vám na pódiu zatancují a zazpívají, zatímco vy popijíte místní pivo *Druk 11000*, *Red Panda*, *Lager* nebo whisky a colu.

8. Královská rodina

Země, kde si můžete s králem podat ruku

Kde jinde než v Bhútánu by se vám poštěstilo potkat Dračího krále a královnu?!

Současnému pátému králi Jigme Khesar Namgyel Wangchuckovi a jeho nádherné královně Jetsun Pema se v roce 2016 narodil následník trůnu. O čtyři roky později přišel na svět druhý syn.

Celá královská rodina je velmi vážená a milovaná. Může se vám poměrně lehce stát, že některého z její členů uvidíte na slavnosti tšechu nebo při humanitární činnosti. Členy královské rodiny je ale zakázáno fotit.

Současný pátý král Bhútánu, královna a jejich dva synové.

Část druhá: Jak do Bhútánu cestovat?

1. Jak plánovat?

Včas 😊. **Ideálně 6 měsíců předem** si rezervujte let do Paro, aby se vám ve vrcholné sezóně nestalo, že kvůli omezenému množství letů neseženete místo na vámi požadované datum.

To samé platí pro rezervaci hotelů, které jsou ve dnech největších festivalů vyprodané.

Pozn. Od března 2020 je Bhútán kvůli pandemii Covid-19 pro turisty uzavřen. V době uveřejňování tohoto eBooku (červenec 2021) nebylo stále možné do země vycestovat.

2. S kým vycestovat?

a) S českou nebo slovenskou cestovní kanceláří, která má smlouvu s bhútánskou cestovní kanceláří.

Pokud vám sedí jejich termín, itinerář a větší skupina lidí, máte tímto způsobem všechno zařízené a o nic víc než o platbu pro českou (nebo slovenskou) CK se nestaráte.

Často mají cestovky v nabídce Bhútán spojený s návštěvou Nepálu či Indie.

b) S bhútánskou cestovní kanceláří

Pokud vám z různých důvodů (datum, skupina, daný itinerář) nevyhovuje cestování s českou CK, můžete si zájezd zamluvit přímo u certifikované bhútánské CK, kterých je na výběr rovněž dost. Bez ní to totiž nepůjde. **Volný pohyb turistů není v Bhútánu možný.**

V tomto případě je ale vhodné, abyste se uměli domluvit anglicky, měli už základní informace o Bhútánu nastudované a přibližně věděli, co chcete navštívit.

Společně s bhútánskou CK, která vám ochotně poradí, co se dá ve vámi daném termínu stihnout, pak vypracujete itinerář.

c) S asistencí. Sami, ale s pomocí zkušených za zády

Tato varianta je ideální, pokud:

- Chcete vyrazit sami či v malé skupince v termínu, který vyhovuje vám.
- Potřebujete poradit a pomoci s plánováním od někoho zkušeného, kdo mluví vašim jazykem.
- Rádi ponecháte komunikaci s bhútánskou cestovní kanceláří na lidech, kteří s ní dlouhodobě spolupracují.
- Přejete si mít s sebou v Bhútánu česky/slovensky mluvícího průvodce.

S námi je to možné.
Podívejte se na naše stránky
www.osudovybhutan.cz

Neváhejte nás kontaktovat na
info@osudovybhutan.cz.

d) Jako host Bhútánského občana trvale žijícího v Bhútánu.

Osobní pozvání můžete dostat pouze od Bhútance, který vás osobně navštívil v zemi vašeho původu a má o tom doklad (ideálně razítko v pase).

S těmito „*guest visa*“ budete mít ale řadu omezení, které s turistickými vízy naopak nemáte. Například si budete muset na místě zařizovat permity, pokud budete chtít navštívit některé vybrané lokality. Také nebudete moci absolvovat treky mimo distrikt Paro a Thimphu.

Na hlavních tazích jsou kontrolní stanice (check points), kde permity policisté kontrolují.

e) Jako host Království, který se účastní mezinárodní akce.

Je to čest být pozván jako host na některou z akcí pořádaných bhútánským spolkem. A ještě větší, když může cizinec takovou akci moderovat.

K tomuto statusu už je potřeba většinou dlouhodobých a hlubších vztahů.

Lilia Khusnoutdinová jako moderátorka literárního festivalu Mountain Echoes.

3. Kdy je nejlepší doba na cestování?

a) Hlavní turistická sezóna (*High season*)

trvá **od začátku března do konce května** a **od začátku září do konce listopadu**.

V březnu může ještě chvilkově sněžit. Obzvláště v nadmořské výšce nad 3000 m. n. m. je třeba se sněhem počítat, pokud se chystáte na trek. Jinak je v Bhútánu na jaře méně srážek než u nás.

V dubnu a začátkem května začíná všechno kvést a stráně jsou pokryty divokými rododendrony. I v tyto měsíce se ale v polohách nad 4000 m.n.m. může vyskytovat sníh.

Říjen má méně oblačnosti, počasí je stále teplé a stabilní, tím pádem ideální na trek. Pokud vám nevadí teploty padající v noci těsně pod nulu, i **listopad** je na turistiku vhodný.

Cena na den a osobu: 250 USD

Pokud cestujete sami (jedna osoba), je tento poplatek vyšší. A pokud jedete **sami na trek**, může se cena vyšplhat i na **350 USD za den**.

Počasí v říjnu je ideální na vysokohorské trekky

b) Vedlejší sezóna (*Low season*)

trvá **od začátku června do konce srpna** a **od začátku prosince do konce února**.

V tyto měsíce je monzunové období, které ale může začít už v květnu a skončit až ve druhé polovině září.

Od začátku prosince do konce února ve vyšších polohách sněží, a proto jsou sedla na trasách treků neschůdná. Zimy v údolích a městech ale nebývají stejně mrazivé jako u nás.

Mimo hlavní sezonu se konají některé zajímavé festivaly. Například tšechu v bývalém hlavním a královském městě Punakha, kde se vystavuje nejposvátnější relikvie Bhútánu.

Cena na den a osobu: 200 USD

Každé roční období má své kouzlo

4. Odkud se do Bhútánu dostat?

Na mezinárodní letiště v Paro létá toho času královská letecká společnost **Druk Air** a/nebo soukromá **Bhutan Airlines**:

- z indického Delhi, Bagdogry, Guwahati a Kalkaty
- z nepálského Kathmandu,
- z thajského Bangkoku
- ze Singapuru
- z bangladéšské Dhaky

Po zemi se můžete do Bhútánu dostat z Indie přes hraniční přechod Puentsholing a Samdrup Jongkhar.

Bhutan Airlines je jedna ze dvou bhútánských leteckých společností. Druhou je královská Druk Air.

5. Kde složit hlavu?

Jako turisté budete ubytováni v pohodlných čistých **hotelích** s tekoucí teplou vodou, elektrinou, nezděná wifí a polopenzí.

Mimo města je možné se ubytovat i v takzvaných **farmstay**, což jsou menší hospodářství se zeleninovými poličky a domácími zvířaty.

U místních tu dostanete svůj vlastní pokoj s postelí nebo matrací a teplé deky. Rodina vám také připraví báječné jídlo, které si vychutnáte v jejich příjemné společnosti.

Plynulost komunikace zabezpečí váš bhútánský průvodce. Zároveň je třeba počítat s tím, že toalety jsou v těchto domácnostech někdy tureckého stylu a sprcha může mít podobu vědra.

Na trecích vám bhútánská cestovka zabezpečí **stany**, matrace, koňáky s koňmi, ve vyšších polohách jaky, kteří nesou veškeré kempovací zařízení. Vezměte si se sebou jenom kvalitní teplý spacák.

Na dvoudenním Bumdrak treku se nachází **luxusní kempovací místo**, kde jsou ve stanech kromě postelí k dispozici i spacáky, takže můžete jít opravdu nalahko.

Volné kempování mimo trasy treků ani přespávání v kláštrech není možné.

6. Co sebou?

· Oblečení a obuv

Od podzimu do pozdního jara bývají **rána a večery chladné**, proto se hodí **péřová bunda**.

Naopak během slunečného dne v hlavní turistické sezóně bývá dost teplo i na **krátké tričko**.

I když mimo monzunové období prší výrazně méně, vezměte si s sebou **nepromokavou bundu nebo pláštěnku**.

Pokud plánujete návštěvu kulturních památek a také vysokohorské trekky, naše doporučení na výbavu sestává z následujícího:

- *krátké tričko,*
- *tříčtvrteční tričko (s tím můžete i do kláštera),*
- *dlouhé termo tričko,*
- *termo pyžamo,*
- *fleecová bunda,*
- *goretexová bunda,*
- *péřová bunda,*
- *teplá čepice,*
- *dlouhá sukně (pro ženy 😊),*
- *lehké trekové kalhoty, které se dají vyhrnout nad kolena,*
- *zateplené trekové kalhoty,*
- *lehké goretexové kalhoty jako vrchní vrstvu, když budete muset šlapat v dešti,*
- *na nohy pohorky, tenisky a sandále.*

Pokud se vám místní móda zalíbí, neváhejte si pořídit **kiru** (ženský kroj) nebo **gho** (mužský kroj). Kromě toho, že s tím uděláte mnoho parády, se vám budou lépe navazovat kontakty s místními. Vždy se najde někdo, kdo vás zastaví, aby vám pochválil váš stylový outfit.

Ženy oblékají kiru jak doma, tak na oficiální návštěvy

Nezapomeňte, že do klášterů a dzongů není možné vstupovat v kraťasech, v krátkém tričku ani s čapkou na hlavě.

· **Doplňky**

- *opalovací krém* s vysokým faktorem, protože horské slunce je silné
- *sluneční brýle*, obzvláště pokud jdete na trek

· **Lékárnička**

- *náplasti na puchýře a odřeniny*
- *dezinfekce* (např. jodisol),
- *tablety proti průjmu* (např. Ercefuryl, černé uhlí, Endiaron),
- *tablety proti horečce a bolesti* (Paralen, Ibuprofen)
- *tablety proti kinetóze v autě* (Kinedryl)
- *elektrolytové nápoje v prášku*
- *oční dezinfekční kapky*
- *vitamíny skupiny B a magnesium* – ideálně v prášku, který se nezapíjí

Velké **nemocnice** jsou v Bhútánu tři:

- v hlavní městě Thimphu
- v Paro, kde je mezinárodní letiště
- na východě země v Mongare

Menší nemocnice s omezeným vybavením najdete v každém distriktu, kterých je v zemi dvacet.

7. Finance

Bhútánskou měnou je **nultrum** (Nu).

Jeho rovnocenným ekvivalentem je **indická rupie**, kterou v Bhútánu můžete také platit. Ceny jsou stejné v nultrumech i v rupiích.

Pozor, opačně to neplatí, nultrumy se v Indii platit nedá

Na nultrumech najdete bhútánské krále i významné dzongy .

Na tomto obrázku je 50 nultrumová bankovka s dzongem (pevností) v městě Trongsa, který je vidět také v pozadí.

V některých obchodech je možné platit i **americkými dolary**, což je zároveň měna, se kterou je nejlepší do Bhútánu cestovat.

Před odletem v bance nebo ve směnárně požadujte nové USD bankovky, abyste se vyhnuli odmítnutí starých bankovek v bhútánské bance.

Za 1 USD dostanete cca 63 Nu (údaj z r. 2018).

Vezměte si s sebou dostatečnou hotovost na výdaje typu extra jídlo, nápoje a alkohol (ten není, na rozdíl od čaje, v povinné taxě) a suvenýry, protože se vám může lehce stát, že v obchodě nebude možné platit kartou nebo v bankomatu nebudou peníze k dispozici.

Závěr

Doufáme, že **Krátký průvodce Bhútánem**

- vám pomohl zorientovat se ve věcech, které doted' nebyly jasné,
- ulehčil vám zdoluhavé hledání relevantních informací z různých zdrojů a
- navnadil vás na návštěvu tohoto dračího království, ať už virtuální či reálnou. Svezte se s námi na:

www.osudovybhutan.cz

Facebook: [Osudový Bhútán](#)

Instagram: [@osudovybhutan](#)

Email: info@osudovybhutan.cz.

Bude nám ctí vám tuto překrásnou zemi ukázat.

Text a grafika: Zuzana Odleváková

Foto: Zuzana Odleváková a archiv

Lilie Khousesnoutdinové

Kresby: Aneta Nosková

© 2021